

Pákh Tibor Személye és munkássága a Kádár-korszakban

A Törhetetlen Psziché vizsgálata a kor emigráns és szamizdat sajtó lencséjén keresztül

Lezárás dátuma:

2025. január 15.

Tartalom

Bevezetés – „ <i>ha igazságtalanságot tapasztaltam, akkor nem törődtem bele</i> ”:	3-4
Dr. Pákh Tibor '56-os tevékenységei – „ <i>Az a szolás járta: ezt még guggolva is kibírjuk.</i> ” ..	4-5
Az ENSZ-nek intézett memorandum következményei – „ <i>mellém állt egy autó, és kiugrott belőle három pasas</i> ”:	5-7
A hosszú fogva tartás – „ <i>vannak nekünk keményebb módszereink is</i> ”:	8-10
Szabadulása – „ <i>Meg kell vallanom, én azt sem tudtam, hogy az Amnesty International a világon van.</i> ”:	11-13
Lengyelországi útjainak következményei – „ <i>Magam kezdeményeztem és magam mentem.</i> ”:	13-17
A Bécsi Pszichiátriai Világkongresszus és következményei; az 1982-es év – „ <i>Pákh Tibor egész életében hű maradt a maga elé állított vallási és erkölcsi ideálokhoz</i> ”:	17-19
A Jalta-konferencia és a független szervezésű nemzeti megemlékezések – „ <i>Segítség, emberrablók! Segítség, emberrablók!</i> ”:	19-24
Személyének rehabilitálása – „ <i>Csak akkor mozdult meg a dolog, amikor ismét nemzetközi beavatkozás történt.</i> ”	24
Pákh Tiborné – „ <i>De ő hőiesen és keményen helytállt, megvárt.</i> ”:	25
Lezárás - „ <i>Annyi minden előfordult az életemben, és mindig oda kanyarodtam vissza, hogy az igazságért kell és érdemes harcolnunk.</i> ”:	26-27
A kutatás további céljai:	27
Felhasznált irodalom:	28-30

Bevezetés – „ha igazságtalanságot tapasztaltam, akkor nem törődtem bele”¹

Dolgozatom témájának Pákh Tibor² Személye és munkássága a Kádár-korszakban – *A Törhetetlen Psziché vizsgálata a kor emigráns és szamizdat sajtó lencséjén keresztül* címet választottam, amelyet nagyrészt a megjelent külhoni magyarság sajtóján és hazai szamizdat kiadványokon keresztül igyekszem bemutatni.

Mivel munkám forrásainak meghatározó részét emigrációs lapok tartalma biztosítja, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a külhoni sajtó tájékoztatásának pontosságában olykor előfordulnak hibák, téves információk. Ez a felhúzott vasfüggöny, a szétszakított világ adottságaiból adódik, amikor az információáramlás korántsem volt olyan zökkenőmentes magánszemélyek között, mint napjainkban. Mindemellett a sajtótermékekben megjelentek hitelességét is vizsgálom, dr. Pákh Tibor személyes visszaemlékezéseit felhasználva.

Dr. Pákh Tibor életútja és szerepe egy különleges fejezetet képez a kádári rezsim elleni küzdelem történetében. Dr. Pákh Tibor jogászként, politikai aktivistaként és a kommunista rendszer ellenállójaként vált ismertté, akinek élete során három alkalommal is szembe kellett néznie a hatalom bebörtönzéseivel és politikai üldöztetéseivel. Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverését követően kezdődő kálváriája egy hosszú folyamat volt, mely során életéből több évet börtönben, illetve pszichiátriai intézményekben töltött. Ezt az üldöztetést nem csak a politikai okokból származó ítéletek, hanem a rendszer erőszak szervezete által végrehajtott pszichológiai és fizikai kínzások kísérték, amivel a hatalom célja az ellenállók megtörése, megbélyegetése és megsemmisítése volt.

Dr. Pákh Tibor azonban soha nem törődött bele a rendszer elnyomásába, az igazságtalanságokba. Maga úgy nyilatkozott természetéről, hogy „*Én viszont inkább vitatkozó természetű voltam. A fegyelmezettséget csak bizonyos korlátok között fogadtam el, adott esetben, ha igazságtalanságot tapasztaltam, akkor nem törődtem bele.*”³ Számos alkalommal

¹ Újságok melyben olvasható:

Interjú dr. Pákh Tibor jogással. New Yorki Magyar Élet, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. New Yorki Magyar Élet, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

Beszélgetés Pákh Tiborral. Beszélő, 1982. 80. 52-59. sz. n.

² Dr. Pákh Tibor 1924. augusztus 11-én született (a magyar) Komáromban. Édesanyja zongarművésznő, édesapja a Független Kisgazdapárt tagja volt. A komáromi bencéseknél érettségizett, majd a Pázmány Péter Tudományegyetem Jogi és Államtudományi Karán szerezte meg jogi diplomáját, amit megszakított három évnyi kényszermunka a Szovjetunióban. Mivel családjának gazdasága volt, nagy házban éltek ezért a szovjet megszálláskor kuláknak lett minősítve, ami innentől életének hátráltató tényezője lett. 1950-ben a Csepel Autógyár könyvtárában kapott fordítói munkát, ahol az egyetemistáktól hallott a szerveződő október 23-i tüntetésről 1956-ban. Az Országház előtti tüntetésekor jelen volt, amikor a tömegbe lőttek. Menekülési kísérlete közben megsebesült, amiből azonban szerencsés módon felépült.

<https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

³ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

szállt szembe a hatalommal, amikor politikai foglyok szabadon bocsátásáért emelt szót, vagy amikor memorandumokat juttatott el nemzetközi szervezetekhez, például az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez, hogy felhívja a világ figyelmét a Magyarországra telepedett kommunista rezsim igazságtalanságaira. Jogi tudását felhasználva következetesen küzdött a diktatúra igazságtalanságai ellen, még akkor is, amikor börtönbe zárták vagy pszichiátriai kezeléseknak vetették alá.

Életének számos fordulópontja közül kiemelkedik az 1960-as letartóztatása, majd az ítélet következett amikor is 15 év börtönbüntetést kapott egy, az ENSZ-hez címzett memorandum miatt, így lett politikai fogoly. Ez az esemény jelzi, hogy Pákh Tibor sosem adta fel az igazságért folytatott harcot, még akkor sem, amikor a forradalmat követő megtorlások még mindig zajlottak. Már ekkor megmutatta merészségét és nem engedett a hallgatás félelmének. A világ figyelve és a nemzetközi szervezetek, mint például az Amnesty International támogatása az ügyében, hozzájárult ahhoz, hogy végül kiszabadulhatott.

Dr. Pákh Tibor esete és küzdelmei azonban nem csupán egyéni tragédiáját tükrözik. Története a kommunista rendszer emberi jogi visszaéléseinek egyik súlyos példája. A pszichiátriai kezelések a rezsim számára többeknél is bevett módszernek bizonyultak, amivel emberi életet tettek tönkre. Nem mindenki reagált ugyanúgy ezekre a kezelésekre, mint dr. Pákh Tibor, aki ezen kezelések, embert próbáló tortúrák után is képes volt mentálisan ép embernek megmaradni. Őt megelőzően, és utána is lehet tudni személyekről, akiken alkalmazták ezt az embertelen módszert.

Dr. Pákh Tibor '56-os tevékenységei – „Az a szólás járta: ezt még guggolva is kibírjuk.”⁴

Bár a sajtóban nem leltem nyomát 1956. október 23-ai tevékenységeinek, visszaemlékezéseiben igen. Fontosnak tartom életének ezen pontját bemutatni, ugyanis enélkül nem lehet meglátni a Kádár-kor alatti életének körvonalait. A Kádár-rezsim kiinduló mérföldköve a forradalom volt, ami egy új korszak kezdetét vette a magyar történelemben. Pákh visszaemlékezése szerint, akkoriban a kommunista hatalomátvétel első éveiben, nagy volt a bizalom afelé, hogy ideiglenesen kell csak megélni ezt az elnyomást. „Az a szólás járta: ezt

⁴ újságok melyben olvasható:

Interjú dr. Pákh Tibor jogással. New Yorki Magyar Élet, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. New Yorki Magyar Élet, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

Beszélgetés Pákh Tiborral. Beszélő, 1982. 80. 52-59. sz. n.

még guggolva is kibírjuk.”⁵ Ez a változáshoz fűzött bizakodás beigazolódott azzal, hogy kitört a forradalom és szabadságharc.

Dr. Pákh Tibor ekkor a Csepeli Autógyárban dolgozott, mint fordító (jogi diplomája ellenére, nem folytathatott munkát a saját szakterületén, a rendszer nem engedte meg azt), ahova elbeszélése szerint sokat jártak fel hozzá az autógyár könyvtárába műegyetemi hallgatók. Tőlük hallott a szervezkedésről, amit október 23-ra szerveztek. Így történt, hogy délután kettőkor felutazott Csepelről Pestre, hogy csatlakozzon a tüntetőkhez a Vidagótéren, ahonnan a Lánchídról a Bem térre mentek. Későbbi szabadulása után számára ennek az útvonalnak a megétele egy éves rutinná vált minden október 23-án, melyet a Bem-szobor megkoszorúzásával zárt. Hatalmas tömeg gyűlt össze, amit a Gerő-beszéd csak feldühített. Nagy Imre követelése hangzott fel újra és újra. Miután azonban kicsit feloszlott az emberáradat, nyomdába ment röplapsokszorosítás céljából.⁶

Száma a forradalom 1956. október 25-én a Parlamentnél végződött. Elmondása szerint, amikor a Parlament előtti területen tüzet nyitottak az emberekre, azt nem a tömeg szétzavarásnak, hanem lemészárlásának élte meg, ugyanis a bekötőutakat mind elállták a páncélkocsik. Sokan, többek között ő maga is az Országház déli bejáratához rohantak menedékbe, ahová nem engedték be őket. Elsők között érkezett az ajtóhoz, de hiába ütögették és kérték, hogy engedjék be őket, nem tették ezt meg.⁷ Amint alábbhagyott a fegyverek ropogása, igyekeztek elmenekülni, azonban ekkor eltalálta egy golyó, amely miatt végül befeküdt a halottak közé. Innen vitték őt kórházba, ahol miután az egyik orvos jelezte neki, hogy elkezdtek onnan összegyűjteni az embereket, rehabilitációját nem várva meg, feleségével hazamentek. Sebe szerencsésen begyógyult, és egészségesen épülhetett fel.⁸

Az ENSZ-nek intézett memorandum következményei – „mellém állt egy autó, és kiugrott belőle három pasas”⁹

Az első cikk, amely dr. Pákh Tiborról szól, az *Irodalom Újság*ban olvasható, amely egyike volt az emigrációban szerkesztett magyar nyelvű folyóiratoknak. Eleinte az Egyesült

⁵ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁶ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=Fzf0i39tLso> 35:52. 2024. 01. 02. 20:22.

⁸ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁹ újságok melyben olvasható:

Interjú dr. Pákh Tibor jogásszal. New Yorki Magyar Élet, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. New Yorki Magyar Élet, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

Beszélgetés Pákh Tiborral. Beszélő, 1982. 80. 52-59. sz. n.

Államokban majd Párizsban jelent meg kéthavonta, és sok éven keresztül tájékoztatta az emigrációba kényszerült külhoni magyarságot az anyaországi állapotokról. Viszonylag szarkasztikus hangnemben a „világ legdemokratikusabb demokráciájának” nevezi a Magyar Népköztársaságot. A cikkből kiderül, hogy börtönbe zárták, mivel egy memorandumot próbált külföldre juttatni, melyet az Egyesült Nemzetek Szervezetének címzett. A vád és ítélet az újság tájékoztatása szerint: „*a bíróság hazaárulásért halálra ítélte¹⁰ e meggondolatlan (és dühös) fiatalembert, amit később – meglepő kegyességgel – 15 évi fogságra változtatott át.*”¹¹

A memorandumát az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1956. november 9-i határozatára alapozta, miszerint a szovjet csapatokat felszólították, hogy vonuljanak ki a megszállt országokból. A helyzetjelentés a magyarországi körülmények felvázolásával tájékoztatta volna az ENSZ-t az itthoni létről (memoranduma ugyanis a *Katolikus Magyarok Vasárnapja* tájékoztatása szerint egy listát tartalmazott azoknak az embereknek a nevével, akik politikai foglyok voltak Magyarországon). Mi motiválhatta dr. Pákh Tibort a levél megírására? Minden bizonnyal Kádár János azon válasznyilatkozata a Politikai Foglyok Szövetsége számára, amelyben kifejti, hogy mivel nincsenek politikai foglyok fogva tartva az országban, így nincsen kit kiengedni a börtönökből.¹² Ennek következményeként mivel esete nyilvánosságot nem kaphatott, zárt tárgyaláson ítélték el: „*1960. októberében ismeretlen körülmények között letartóztatták s minden valószínűség szerint titkos tárgyaláson 15 évi börtönre ítélték.*”¹³

Dr. Pákh Tibor elfogásának napjáról az alábbiak szerint beszél: „*amikor 1960-ban egyszer egy reggel mentem le a Bimbó út meredek részén, mellém állt egy autó, és kiugrott belőle három pasas. Benyomtak, lenyomtak a hátsó ülésre, betakartak a kabátommal, és behurcoltak a Gyorskocsi utcába.*”¹⁴ Esete abból a szempontból nem egyedi, hogy a fizikai erőszak alkalmazása és a rajtaütés-szerű emberrablás sajnos nem sorolható a kommunista rezsim által ritkán használt eszközök közé. Súlyosbította élethelyzetét az is, hogy mindez úgy történt meg, hogy felesége várandós volt első gyermekükkel.¹⁵ Arra a kérdésre azonban a mai napig nem tudni a választ, hogy miért nem vitték el őt korábban, ugyanis a szabadságharcban részt vett, viszont erről nem biztos, hogy tudhattak a hatóságok.

¹⁰ Az újság tévesen hazaárulást írt, azonban a vád valójában államtitok megsértése és a demokratikus államrend elleni izgatás volt, ezért első fokon életfogytiglani, másodfokon 15 év börtönre ítélte a bíróság. – ÁBTL 3.1.9. V-146537.

¹¹ Kétszáz fogoly. *Irodalmi Újság*, 1965. 09. 01. 1. sz. n.

¹² Szabadítsuk ki testvéreinket!. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1966. 09. 11. 4. sz. n.

¹³ A nemzetközi jogászszövetség jelentése a magyarországi jogtiprásról. *Irodalmi Újság*, 1966. 03. 15. 3. sz. n.

¹⁴ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

¹⁵ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

A *Magyarság* tájékoztatása szerint a Kádár-rezsim ajánlatot tett neki, miszerint szabadon bocsátják, ha a memorandumában felsoroltakat visszavonja. Az újságcikken keresztül dr. Pákh Tibor határozott hiteles jellemére következtetni lehet, hiszen az ajánlatát a hatalomnak nem fogadta el, kiállt írása mellett.¹⁶ Az *Irodalmi Újság* korábban említett cikke kitér arra is, hogy a magyar sajtóban nem jelentek meg vele kapcsolatos hírek, ami beigazolta kutatásomnak azon feltételezését, miszerint államilag birtokolt sajtóorgánumokon keresztül nem volt tájékoztatás az esetről és más hasonló esetekről sem, hiszen ha nem beszélnek és nem írnak róla, akkor az nem is létezik. Megfigyelhető egy érdekes kontraszt, melyet a cikk ellentétes példaként tüntet fel John Osborne angol drámaíróval kapcsolatban. Ez demonstrálja, mennyire másképp volt értelmezve Magyarországon a szocialisták által demokratikusnak nevezett államrend. A példa szerint John Osborne ún. gyűlöletlevelet intézett hazájához, hangsúlyozva ellenszenvét minden iránt, ami angol. A két személyben az a közös, hogy számukra lelkiismeretük a honi válságot látva jelzett, és igyekeztek ennek érdekében tenni valamit. Amíg azonban az egyik (John Osborne) dicséretet kapott véleménynyilvánításáért és kiállásáért hazája sajtója által, a másikat (dr. Pákh Tibor) egyből hosszú börtönbüntetésre ítélték.¹⁷ Dr. Pákh Tibor így került azon fajta politikai bebörtönzöttek közé, akiknek annyi volt a „bűne”, hogy memorandumokkal vagy más hasonló eszközökkel igyekeztek kiállni az igazság mellett.¹⁸

Visszaemlékezéseiben beszél első és másodfokú tárgyalásairól. Megidéztek többek között utolsó munkahelyének igazgatóját és faggatták őt „ellenforradalmár” alkalmazottjáról. Ő azonban ugyanúgy ahogy elbeszéléséből a többi beidézettről kiderült, nem mondott róla ténylegesen Pákh-ra terhelő információkat, ami a 15 éves ítéletét indokoltta tette volna. Ugyanazt mondta, amit Pákh, fordított és csak olyan dokumentumokhoz fért hozzá, és olyan dokumentumok kerültek publikációra, amiket leellenőriztek és amikhez hozzáférést biztosítottak számára. Csak annyit tudtak személye ellen felhozni, hogy elmarasztalta az oroszokat, illetve megsebesült az 1956. október 23-án történt „ellenforradalomban”. Mindkét fokon 15 évet kapott, és lezárták ügyét. A bírósági eljárásból tapasztalatai szerint 1961-ben már nem szerettek volna nagy ügyet csinálni az ’56-os eseményeket illetően.

¹⁶ Amikor a 18. születésnap halált jelent. *Magyarság*, 1965. 10. 08. 1. sz. n.

¹⁷ Kétszáz fogoly. *Irodalmi Újság*, 1965. 09. 01. 1. sz. n.

¹⁸ Politikai foglyok. *Irodalmi Újság*, 1965. 11. 15. 1. sz. n.

A hosszú fogva tartás – „vannak nekünk keményebb módszereink is”¹⁹

Dr. Pákh Tibor élete során többször is volt a kommunista diktatúra fogságában. Először szovjet hadifogságba került, ahonnan 1948 őszén került haza. Elsőként a Máramarosszigeten kialakított átvevő lágerbe szállították, ahol előadásokon keresztül ismertették meg a hazaérkezőkkel az aktuális belpolitikai körülményeket. A második alkalom az első börtönbe zárása volt 1960-ban, amelynek okát már a korábbiakban kifejtettem, ugyanakkor a börtönben töltött éveket és állapotokat szeretném ismertetni. A *Katolikus Magyarok Vasárnapja* című újság szerint, a börtönben tartózkodó rabok a külvilággal nagyon csekély módon kommunikálhattak. Félévente egy szabványméretű kicsi papírlapon, csupán egy, a terjedelmében maximum 32 soros levelet kaphattak. A látogatás egy személynek félévente egyetlen alkalomra volt limitálva, ahol összesen 10 percet engedélyeztek rendőri ellenőrzés mellett beszélgetni. Csomagot pedig egy évben egyszer lehetett a raboknak küldeni, ennek össz tömege nem haladhatta meg a három kilogrammot.²⁰ Azonban a *Katolikus Magyarok Vasárnapja* cikkjétől eltérő módon visszaemlékezéseiben dr. Pákh Tibor arról számol be, hogy elvileg számos jogai voltak a raboknak: „joga volt a munkához, joga volt ahhoz, hogy kéthavonta levelet írjon, joga volt ahhoz, hogy háromhavonta látogatót fogadjon, joga volt ahhoz, hogy félévente csomagot kapjon”,²¹ azonban ezeket a jogokat a fogvatartók inkább kedvezménynek nevezték. Így történt, hogy számára nem sűrűn adatott meg a lehetőség, hogy ezekkel a jogaival élhessen. Elmondása szerint az bosszantotta azonban a leginkább, hogy képmutató módon az általuk létrehozott lehetőségek jogoknak voltak titulálva, azonban teljesen másképpen, kedvezményként kezelték. Ez is minden bizonnyal a sok pszichológiai hadviselési módszer egyike volt. A *Katolikus Magyarok Vasárnapja*-val megegyezően nyilatkozott arról, hogyan történtek a látogatások. Egy ember jöhetett csak, akivel a beszélgetését felügyelte a jelen lévő biztonsági őr. Amint elhangzott valami olyasmi, ami nem tetszett volna a harmadik jelenlevő személynek, véget vethetett a beszélgetésnek. Egyik alkalommal, amikor már jóideje nem láthatta hozzátartozóit, apja jött be hozzá beszélgetni. Dr. Pákh Tibor amint elkezdte hangoztatni a jogtalanságokat, amik vele estek meg, azonnal megszakították beszélgetésüket és édesapját kivezették a helységből.²²

¹⁹ újságok melyben olvasható:

Interjú dr. Pákh Tibor jogásszal. New Yorki Magyar Élet, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. New Yorki Magyar Élet, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

Beszélgetés Pákh Tiborral. Beszélő, 1982. 80. 52-59. sz. n.

²⁰ A bebörtönzött szabadságharcosok névsor... *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1971. 05. 30. 7. sz. n.

²¹ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

²² <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

A börtönben többször küldtek be hozzá embereket beszélgetni és kihallgattatni, akik átnevelési célzattal igyekeztek őt meggyőzni a kommunista ideológiáról. Nagyon sokszor kihallgatták, amelyek alól azonban jogi tudását kamatoztatva előfordult, hogy ki tudott bújni.²³ Visszaemlékezéseiből kiderül, tudott arról, hogy a börtön 1962-től az Igazságügyi-minisztérium hatásköre alá került, ezáltal őt a Belügyminisztériumtól jövő operatív osztály emberei nem hallgathatták ki legálisan.²⁴ Azonban ennek a tudásnak a kamatoztatása minduntalan fegyelmi fenytésekbe torkollott, amiatt mert megtagadta az operatív osztály kihallgatásait.²⁵

A börtönévei alatt az örök végzálása sem volt idegen, mondvacsínált fegyelmi vétségek miatt pedig fegyelmi lapjait kitöltve ilyen-olyan büntetéseket szabtak ki rá, többek között: magánzárkát, éheztetést, hidegbe/melegbe zárást. Bár dr. Pákh Tibort sokat akadályoztatták és végzálták a börtönben, szellemét mégsem sikerült megtörni. A válaszreakció a hatalom részéről végül az elmeógyógyintézetbe zárása lett, ahol többek között elmezavarodottakat kapott cellatársnak.²⁶ Hat évvel elítélése után, a börtönben működő vizsgálati szervek és az őrség embertelen bánásmódjának (többször elektrosokk „kezelésnek” vetették alá) megváltoztatása végett 1964-től kezdve két eszközhöz folyamodott: beadványokhoz és éhségstrájkokhoz. Miután megkapta negyedik fenytését kihallgatás megtagadása miatt, panaszt írt az igazságügyi-miniszternek. Ebben a levélben fogalmazta meg az operatív osztály visszaéléseit, illetve akkor jelentette be első éhségstrájkját.²⁷ Az éhségstrájk embert próbáló tiltakozási forma. Elkülönítik az adott személyt és 48 óra türelmi idő után megkezdődik a delikvens kényszeretése. Első éhségstrájkját akkor fejezte be, mikor értelmetlennek látta azt, hogy mindenképpen elérjük céljukat az orvosok gumicsöveikkel. 1966-ban azonban öt hétig folytatta éhségstrájkját, ami végül különféle kényszerítő egyéb módszerek bevetéséhez vezetett. Így került sorra különösen kegyetlen módon az elektrosokk alkalmazása. Miután elvitték a megfigyelőbe kipeckelték száját és nyugtató injekció beadása nélkül kapcsolták rá az áramot.²⁸ Visszaemlékezései szerint 1966-1971-ig többször kapott elektrosokkos kezelést és ebben az

²³ Amiről a budapesti Gyűjtőfogház falai regélnek.... *Hídő*, 1971. 10. 25. 3-4. sz. n.

²⁴ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

²⁵ Egy ilyen eset példája egyik visszaemlékezéséből: *Visszatérve az operatív osztályhoz, úgy kezdődött, hogy 1963-ban – még munkahelyen voltam – jött az ő; hogy menjek vele. Csakhogy én mondtam az őnek, hogy nincs ügyészi határozat, úgyhogy a végén aztán kénytelen volt elmenni nélkülem.*

Akkor fegyelmi tárgyalásra vittek, amit mindig a börtönparancsnok tartott, és a fegyelmi tárgyaláson a tiszteletlen magatartás volt a vád ellenem. Mondtam, hogy: „Parancsnok úr, én szégyelleném magam, hogyha én börtönparancsnok lennék, és mások rendelkeznének arról, hogy mi történjék a börtönben.” - <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

²⁶ Amiről a budapesti Gyűjtőfogház falai regélnek.... *Hídő*, 1971. 10. 25. 3-4. sz. n.

²⁷ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

²⁸ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

időszakban elkülönítve tartották őt a többi rabtól. Összesen nagyjából 150 alkalommal sokkolták, és volt, hogy megnézték vele a róla vagy másokról készült video anyagokat, miközben az elektromos áram hatása alatt voltak.²⁹ Másik módszerként a hitét használták fel vele szemben. Hívtak egy papot, akitől azt várták, hogy mivel életét veszélyeztetni tevékenységével, ami égbekiáltó bűnnek számít, ő le tudja beszélni majd Pák-ot az éhségstrájkjáról.³⁰ Mindemellett inzulinkómát alkalmaztak, amelynek a megélése Pákh véleménye szerint még az elektrosokknál is rosszabb volt: *„Ez talán még kellemetlenebb az elektrosokknál, mert ha valaki fél a haláltól, akkor tulajdonképpen átéletheti vele a végegyengülés állapotát. Beadnak egy nagy adag inzulininjekciót. Amint ez az injekció kezd hatni, úgy gyengül az ember. S akkor megvárják, amíg a kóma állapota bekövetkezik, és közben persze szórakoztatják ott kérdésekkel. Amikor bekövetkezik a kóma, akkor orrszondán keresztül tömik meg. Tehát vékony csövet az orron keresztül, és abba spriccelik bele ezt a folyadékot. Ezt egyszer talán három hétig csinálták.”*³¹

Miután elítélték, abban a hitben élt, hogy ahogyan a reformkorban Kossuth megtanult angolul a börtönben, úgy ő is szellemileg fejlesztheti majd magát fogvatartási ideje alatt. Ez azonban nem így történt, ugyanis az ilyesmit bent a börtön falain belül „ki kellett érdemelni” és csak engedélyezett, megszabott könyveket lehetett olvasni, amihez éppen hozzá lehetett jutni.³²

Panaszaiban ügyének újratárgyalását követelte normális bírósági tárgyalást kérve, illetve határozottan ragaszkodott a börtönben levő operatív tisztjének eltávolításához, ugyanis engedély nélkül (Igazságügyi Minisztérium engedélye) vitt rabokat kihallgatásra többször. Az örök az utóbbit hosszú éveken keresztül folytatták. Ennek ellenére továbbra is fogva tartották. Elmebetegnek bélyegzése után, 1971-ben végül szabad lábra helyezték. Szabadonengedésének volt azonban feltétele, mégpedig az, hogy „tudathasadásosként” bizonyos időintervallumonként felülvizsgálaton kellett megjelenie és átesnie.³³

²⁹ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=NzhffKCKkXE> 14:15. 2025. 01. 02. 22:17.

³⁰ dr. Pákh Tibor visszaemlékezésében ezt mondta az esettel kapcsolatban: *„Atyám, én készséggel gyónok négy szemközt, de ez nem öngyilkossági szándék, hanem a legelemibb emberi jogok legdurvább megsértése elleni tiltakozás módja”* - <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

³¹ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

³² <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

³³ Az újságok, melyben olvasható:

Interjú dr. Pákh Tibor jogásszal. New Yorki Magyar Élet, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világtalálkozó előtt. New Yorki Magyar Élet, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

Beszélgetés Pákh Tiborral. Beszélő, 1982. 80. 52-59. sz. n.

Szabadulása – „Meg kell vallanom, én azt sem tudtam, hogy az Amnesty International a világon van.”³⁴

Dr. Pákh Tibor helyzete nem csak az újságok számára volt szembetűnő, a világ politikai foglyainak kiszabadításáért küzdő Amnesty International szervezet tudomást szerzett a történetéről. A Budapesti Központi Fegyházba³⁵ zárt Pákh kiszabadításáért éveken keresztül dolgozott a szervezet, valamennyit tudva az állapotáról (magánzárka, éhségstrájkok).³⁶ Kiszabadítása végül sikerrel járt. Az emigrációban élő magyarság körében a *Hídő* tájékoztatása után az a történet vált ismeretté miszerint a szervezet „célpontjába” azért kerülhetett, mivel 1967-ben Dr. Liszka Nándort választották meg elnökének, akinek személye azért érdekes, mivel a *Hídő* tájékoztatása szerint a szovjetekkel együtt „kellett” dolgoznia.³⁷ Liszka elvállalta Pákh felkutatását, azonban jelentette a nyugatnémet BND (Bundesnachrichtendienst, avagy Nyugatnémet hírszerzés) vezetőjének a történéseket (érdekesség: utólag kiderült, hogy feltehetőleg a németen kívül a svéd hírszolgálatnak is dolgozott).³⁸ Munkáját sikeresen végezve lassanként a magyar szovjet vezetőség bizalmába férközött, ez vezetett elmondása szerint 1970-ben egy Fiumében megszervezett beszélgetéshez Fürjes János akkori magyar miniszterelnök-helyetttel. Dr. Liszka Nádor kijelentette, ha további együttműködést kíván vele folytatni a Magyar Népköztársaság, akkor ki kell engedni néhány politikai foglyot. A tárgyalás sikeresnek bizonyult, a magyar vezetés teljesítette ígéretét, valószínűsíthetően ennek köszönhető dr. Pákh Tibor későbbi szabad lábra helyezése.³⁹

Visszaemlékezésében Pákh így nyilatkozik szabadulásával kapcsolatban: „*Tudniillik kaptam egy levelezőlapot egy angol úrtól, aki gratulált ahhoz, hogy kiszabadultam, és írta, ha kíváncsi vagyok, hogy ők mi mindent tettek az én ügyemben, akkor készséggel tájékoztatnak.*” Csalódottan tudta meg, hogy kiszabadításáért egy világszervezet dolgozott, akiknek leveleire nem válaszolt, ugyanis (nem meglepő módon) nem kapta meg leveleit. Olyan szinten nem tudott az egésztől, hogy még a szervezet létezésével sem volt tisztában. Utólag derült csak ki

³⁴ Az újságok, melyben olvasható:

Interjú dr. Pákh Tibor jogással. New Yorki Magyar Élet, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. New Yorki Magyar Élet, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

Beszélgetés Pákh Tiborral. Beszélő, 1982. 80. sz. n. 52-59.

³⁵ Vélelmezhetően az újság a Budapesti Országos Börtönre gondolt.

³⁶ Irodalmi Újság. Irodalmi Újság, 1968. 05. 15. 12. sz. n.

³⁷ „1967-ben, miután megválasztottak egy magyar egyesület elnökévé, felkeresett a szovjet követség egyik magas tisztviselője és felszólított hogy dolgozzam nekik. Kívánságát nem mertem visszautasítani, mert szüleim és hozzátartozóim Magyarországon maradtak. Nem sokkal ezután Bécsbe utaztam további megbeszélésre. Azonban óvatos voltam, és az egész ügyet jelentettem a nyugatnémet BND vezetőjének”

³⁸ „A tény: nemcsak a magyar, de a szovjet, a német és a svéd hírszolgálatnak is dolgozott. Egyébként a Liszka által vezetett kémiszervezet „Operaion Pustan” névvel volt regisztrálva a különböző kémelhárító szervezeteknél.”

³⁹ Kém vagy csaló?. *Hídő*, 1973. 12. 01. 7. sz. n.

számára, hogy az Amnesty International adoptált három lelkiismereti foglyot. Egyik egy dél-afrikai fekete, másik a Franco rezsim bebörtönzöttje volt és a harmadik személy pedig ő. Lelkiismeretén nehezített a tény, hogy neheztelt rá a szervezet (az angol úr leveléből derült ki), amiért mellőzte válaszevelei elküldését.⁴⁰ A sérelem azzal magyarázható, mint az kiderült, hogy Spanyolországban és Dél-Afrikában engedélyezték a szervezet támogatását, és nem feltételezték azt, hogy pont a „demokratikus” kádári rezsim fogja lenne az, aki még válaszeveleire sem méltatja az üzeneteiket.⁴¹

Végül dr. Pákh Tibort 1971 novemberében bocsájtották szabadon, azonban ahogy korábban említettem, felételezen helyezték szabadlábra. Eleinte lekorlátozták mozgásterületét Budapestre, illetve jelentkeznie kellett megadott rendszerességgel (havi két alkalommal) a kerületi rendőrfőkapitányságon. Emellett kapott egy elmemegfigyelőt is, mivel elmebetegnek lett megbélyegezve. Ez egészen 1976-ig tartott, amikor megszűnt a jelentkezési kötelezettsége.⁴²

De miért is fontos dr. Pákh Tibor esete a magyar szocialista rezsim nemzetközi megítélése szempontjából? Véleményem szerint azért, mert az ő kálváriája megmutatta a vasfüggöny másik oldalán lévő világ számára, hogy a nyugatnak sokszor szimpatikusnak ítélt kádári „gulyáskommunizmusnak” elhíresztelt államszervezet mégsem feltétlen az, aminek mutatja magát. Csak a „keményvonalas” kommunista országokról hallották, hogy embert politikai okokból, elmebeteggé nyilvánítással állítanak félre, hogy ne zavarja a kommunista államrend nyugalmát. A *Hídő* londoni magyar újságcikke reális képet festett a nyugati sajtó tudatlanságáról: „*Újság nem ír róluk és a külföldi nagy nyugati sajtó megnyugvással veszi tudomásul, hogy íme, Magyarországon már nincsenek politikai perek. Hasábokat írnak a vadászati kiállítás nagy sikeréről, századszor visszakerődzik a budai Halászbástya festőiségét — de ezekről az élőhalottakról nem vesznek tudomást, így sínylődik a tőköli börtönkórház bolondok osztályán dr. Pákh Tibor*”.⁴³

Ugyan a rendőrség egész biztosan alkalmazott pszichiáterekeket különböző izgatási ügyek miatt, mégis meglepetésként került elő dr. Pákh Tibor esete. Minden valószínűséggel, ahhoz képest, hogy milyen kevés hasonló esetre derült fény, jóval többször alkalmazták ezt az eljárást a Kádár-korszakban is, aminél csakúgy, mint a politikai koncepciók perekben, az ítéletet elszenvedő személy állításainak igazságtartalma irreleváns volt. Párhuzamos példaként

⁴⁰ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁴¹ <https://www.youtube.com/watch?v=NzhffKCKkXE> 28:18. 2025. 01. 02. 22:17.

⁴² <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁴³ Amiről a budapesti Gyűjtőfőház falai regélnek.... *Hídő*, 1971. 10. 25. 3-4. sz. n.

említeném Jakab Károly ügyét, akit 1978-ban nyilvánítottak elmebetegnek, miután 1974-ben letartóztatták izgatás vádjával. A megbízott pszichiáter összeszedett, jó észjárású, átlagon felüli memóriájú művelt embernek minősítette Jakab Károlyt. Pont ezeket a tulajdonságait használták fel ellene, ugyanis a paranoiásoknak mind klasszikus ismertető jelei a korábban felsoroltak. Az ítélet végül a 6 hónap börtön helyett 3 évnyi próbaidő lett. Ezeket az embereket társadalomra veszélyes elemként kezelték, ugyanis a paranoiások meggyőződésesen követnek el bűnös tetteket és saját igazuk mellett a végletekig kiállnak.⁴⁴ Ez az állítás azonban azért problematikus, mivel egy stabil értékrenddel rendelkező személy, mint dr. Pákh Tibor ugyanúgy kiállt az igazság mellett, csak nem volt paranoia.

Az állandó „szaglászás” egy személy után, az elszenvedője számára rendkívül megterhelő és kimerítő pszichikailag. Nem csoda, ha ennek következményeként az elme megbetegedik. Visszaemlékezésében olvasható, hogyan tudta kezelni az állandó megfigyeltséget. Egyrészt megszokta, ugyanis már az első hosszú bezáratása előtt is feltűnt neki az utána történő folyamatos kémkedés. Másrészt a hite jelentett számára igen nagy támaszt: *„De ha valóban jól értékelem az Úristen kegyelmét és azt, hogy ő az abszolút igazság védelmezője, akkor ezek a kellemetlenségek tulajdonképpen olyanok, mint ha egy kutyát a bolhák csipkednének. A kutya lerázza magáról a bolhákat.”*⁴⁵

Lengyelországi útjainak következményei – „Magam kezdeményeztem és magam mentem.”⁴⁶

Dr. Pákh Tibor, miután csak formálisan volt ideggondozói felügyelet alatt, megkapta a kiutazási engedélyt Kelet-Európa felé, Lengyelországba, így következett életének, általam a sajtóban talált, következő epizódja, a Varsó melletti Podkowa Lesna kápolnában tartott 10 napos lengyel éhségstrájk (maga dr. Pákh Tibor ezt böjtnek nevezte), amelyben egyedüli magyarként vett részt.⁴⁷ Számos motiváció állt az éhségstrájk mögött, mint például a lengyel nemzettel való együttérzés, amelyet a két ország összefonódott történelme miatt kifejezetten fontosnak tartott.⁴⁸ Elbeszélése szerint az esemény kiindulópontja a lengyel Nowa szamizdat kiadó egyik szerkesztőjének elfogása volt, amivel szemben tüntetésként sokan éhségstrájkba kezdtek. A megmozdulás meghozta az eredményét, ugyanis kiengedték a szerkesztőt, azonban

⁴⁴ Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.

⁴⁵ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁴⁶ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁴⁷ Esetgyűjtemény Útleve – 1967 című cikkünkhöz. *Beszélő*, 1987. 119-148. sz. n.

⁴⁸ Interjú dr. Pákh Tibor jogásszal. *New Yorki Magyar Élet*, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

a tiltakozó böjt nem állt le, ugyanis a közép-európai jogsérelmek orvoslását követelték innentől kezdve. Dr. Pákh Tibor ekkor csatlakozott be, miután a plébánossal megbeszélte, hogy Szent Adalbert szellemében érkezett.⁴⁹ Szent Adalbert személyében egy kiemelkedő kapcsolatot látott: ugyanis a püspök mindkét országnak közös védőszentje. A megérkezésekor folytatott böjt alapját tehát már az 1966-os Polgári Jogok és Nemzetközi Egyezség okmánya adta (mely többek között a Magyarország Népköztársaságban is életbe lépett 1976-ban), ami rögzíti az egyéni szabadságjogokat és a nemzetek önrendelkezését. Pont emiatt, a böjt nemcsak hívőknek szólt, hanem a társadalom egyéb csoportjainak egyaránt. A megjelentek sokan különböző korosztályokból, vallásokból és társadalmi rétegekből származtak. A korabeli lengyel helyzetet ismerve ezen a ponton az volt dr. Pákh Tibor meglátása, hogy kialakulóban van egy forradalmi munkásréteg a lengyeleknél. Bízott abban, hogy ezzel a cselekedettel sikeresen járultak hozzá Lengyelország demokratizálódásának felgyorsításához, ám utópista gondolatai nem voltak és világosan látta, hogy az összejövetel kicsi volt egy egységes munkásmozgalom megindulásához képest. Ugyanakkor bízott benne, hogy ezzel példát tud mutatni honfitársainak. Végzetesnek ítélte meg a történelmi folytonosság elhanyagolását a magyarok számára, ezért volt fontos a tiltakozó böjt üzenete Magyarországnak.⁵⁰ Ittléte közben tudta meg, hogy a lengyelek mennyire nagyra becsülik a magyarokat '56 miatt.⁵¹

A harmadik eset, amikor fogságba került, második letartóztatása volt. Miután Lengyelországban bevezették a szükségállapotot, úgy határozott, hogy kiutazik. Tervéről senkinek sem szólt, pont emiatt gondolta azt, hogy a rezsim megfigyelő módszerei rendkívül alaposak voltak: „*ahogy a vonat elindult a Keleti pályaudvarról, abban a pillanatban bejött hozzám egy civil meg két határőr. Elvittek egy üres fülkébe, ott megmotoztak, és azt mondták, hogy leszállítanak a vonatról, mert nem utazhatom el.*”⁵² Természetesen jogalap híján mindez ellen tiltakozott.⁵³ A határon nem engedték át, így Komáromban véget ért a külföldre tervezett útja. Miután leszállították a vonatról és elkobozták útlevelét, október 5-én egyből panaszt tett, ahol arról tájékoztatta a hatóságokat, hogy tiltakozó böjtöt folytat az Egyetemi Templomba mindaddig, amíg nem orvosolják jogsérelmét.⁵⁴ Csak a hatóságokat tájékoztatta tervéről, ismerősi köréből senkit, ugyanis ezt egy komoly és személyes elhatározásnak tartotta, amibe

⁴⁹ Interjú dr. Pákh Tibor jogásszal. *New Yorki Magyar Élet*, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

⁵⁰ Interjú dr. Pákh Tibor jogásszal. *New Yorki Magyar Élet*, 1981. 05. 16. 10. sz. n.

⁵¹ További érdekesség, hogy 1994-ben Podkowa Lesna díszpolgárává avatták Pákh Tibort.<https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁵² <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁵³ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁵⁴ Esetgyűjtemény Útleve - 1967 című cikkünkhöz. *Beszélő*, 1987. 119-148. sz. n.

nem szeretett volna senki mást belerángatni.⁵⁵ Minden reggel nyolc órakor elment a templomba nyitásra, és zárásig maradt. Azonban pár nap elteltével felkeresték.⁵⁶ Ezúttal nem a börtönbe, hanem egyből az Országos Ideg- és Elmegyógyintézetbe hurcolták. A közvélemény ezúttal már ismerte dr. Pákh Tibort a korábbi hatóságokkal történt atrocitások miatt, az eset pedig felháborodást keltett a közvélemény körében, elsősorban mivel ismételten politikai eszköz volt a pszichiátria alkalmazása. De mi történhetett valójában, amelynek a következménye egy ilyen durva reakció volt a hatóságok részéről? Miután jogi alap nélkül vonták be dr. Pákh Tibor útlevelét, úgy érezte személyi jogaiban súlyosan megsértették. Mivel számára a túrés mértéke a jogsérelem nagyságával állt összhangban, erős jogsérelem révén a hatóságokat tájékoztatta éhségsztrájkjáról, vagy ahogy dr. Pákh Tibor nevezte ezen tiltakozását: böjtjéről.⁵⁷

1981. október 6-án elindította éhségsztrájkját/tiltakozó böjtjét (Pákh azt hívja éhségsztrájknak, amikor valaki köteles enni letartóztatása alatt) a budapesti Egyetemi templomban. Azért ezt a templomot választotta, mivel azon a könyéken nem volt ismerős és ott volt a Czestochowai Madonna, amit a lengyel kötődés miatt fontosnak tartott. Természetesen a hatóság figyelte őt, amit a tiltakozó böjt harmadik napján vett észre, amikor feltűnt neki, hogy egy ember nem hajtott térdet az Eucharisztia előtt. Mikor hazaért, október 9-én este, meglátogatta ideggondozója egy másik gondozóval. Mivel gyengének találták (3 nap böjt után ez valószínűleg szembetűnő volt), ezért állapotát „*feljavításra*” ítélték és felszólították, hogy tartson velük. Ebben a szituációban történt még egy lepapírozott jogsérelem, ugyanis már előre megírt elmegyógyintézeti beutalóval érkezett az ideggondozó főorvos, pedig még nem is diagnosztizálta őt előtte. Ekkor felszólította dr. Pákh Tibor őket, hogy nem javasolja a saját és az országos pszichiátria védelme érdekében ezt az adminisztratív intézkedést, ugyanis, ha ez megtörténik, nemzetközileg már az szovjet pszichiátriával fogják egyenrangúnak tekinteni a magyart.⁵⁸ Igaza lett.

Miután Pákh bírói szemlét kért esete kivizsgálására, amelyet meg is kapott, ismételten csalódnia kellett az ítéletben. A bíróságon, már az 1971-ben rányomott „elmebeteg” bélyeget erősítették meg az orvosok, kiemelkedő tünete pedig a szakvélemény szerint „*táplálkozási negativizmus*” volt. Mi lett a következmény? Erőszak. Dr. Pollner György kényszertáplálásnak vetette alá, amelynek során egy gumicsövön keresztül juttatták a páciens gyomrába a táplálékot. Ez a korban már elmaradottnak minősülő, erőszakos invazív módszer volt, ami arra engedett

⁵⁵ Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.

⁵⁶ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁵⁷ Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.

⁵⁸ Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.

következtetni, hogy rossz szándékkal, szadista módon direkt fájdalmat akartak okozni. Ez a módszer önmagában egy életveszélyes beavatkozásnak minősült, mivel felsértheti a gyomrot, vagy a légcsőbe kerülve fulladásos halált okoz. Lefogták, hátracsavarták az orrát és úgy etették, ami végül az éhségsztrájk tiltakozásának a végét jelentette. Ezenkívül rákötötték infúzióra, amitől annak túlzottan gyors injektlása miatt először delíriumba esett. Mindemellett a haloperidolt (hányingerelleni, nyugtató hatású gyógyszer) is folyamatosan adagolták belé, hogy még inkább „eredményre vezető” lehessen a beavatkozásuk.⁵⁹

Végül a közvélemény nyomására engedték szabadon: aláírást gyűjtöttek szabadon bocsájtása érdekében. 57 személy tiltakozott kényszerkezelése ellen, ami az ellene alkalmazott bánásmódot pozitív irányban megváltoztatta, a végén már-már pánikszerűen próbáltak megszabadulni tőle. Egy ilyen radikális válaszareakció egy útlevél elvételére joggal vetheti fel a kérdést, megérte-e számára az életét veszélyeztetni? Dr. Pákh Tibor válasza erre megrázóan és határozottan hangzott: *„Nem, nem egyszerűen az útlevélről volt szó. Nem csupán bevonták az útlevelemet, hanem körmönfont és gyalázatos módon megsértettek személyi jogaimban ... Én az élettől már régen elbúcsúztam. azon boldog emberek közé tartozom akik megtalálták az élet értelmét.”* Az ellene tett szörnyűségek dacára azonban megbocsájtott az illetéseknek, és nem feltétlen bennük, hanem magában a rendszer szemléletmódjában látta a torzulást.⁶⁰

Útlevelét elvették, 1986-ban be is vonták. A BRFK Útlevélosztálya eltiltotta 1991 május végéig a külföldre utazástól. Az indok egyszerű: „Külföldi tartózkodása alatt a Magyar Népköztársaság állampolgárához nem méltó magatartást tanúsított.”⁶¹ Fellebbezése ellenére a kiszabott ítélet maradt.⁶² A komáromi útlevélalkobzásának esete nagy port kavart, ugyanis még több ember számára vált ismertté a neve, az esetre felfigyeltek az elmeorvosok szakemberek is. Ezzel kapcsolatban két példát szeretnék említeni. Az egyik Dr. Harmat Pál Alsó-ausztriai pszichiáter véleménye, a másik eset a bécsi pszichiátriai világkongresszuson történt. Dr. Harmat László Pál a *Bécsi Napló* 1982 májusi számában fogalmazta meg véleményét a *Beszélő* szamizdat újság dr. Pákh Tiborral készített interjújában olvasottakról. Tájékoztatta az olvasókat arról, hogy a táplálkozási negativizmus egy valóságos tünet, ami többek között a skizofréniában szenvedőknél fordulhat elő, és nem a rendszer által létrehozott fogalom. Azonban nem tud egyetérteni a magyar pszichiátria azon döntésével, hogy egy politikai éhségsztrájk/bőjt az az elmebetegség tünete lenne. Hiszen, ha magáról Ghandiról azt

⁵⁹ Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.

⁶⁰ Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.

⁶¹

⁶² Esetgyűjtemény Útlevél – 1967 című cikkünkhöz. *Beszélő*, 1987. 134-135. sz. n.

állítanánk, hogy táplálkozási negativizmusban szenvedett, egész biztosan egyet-nem értésbe ütköznénk az indiaiakkal. Az illegalitásban élt magyar kommunistáknak szintén eszköze volt az éhségstrájk, de őket mégis mártírként és nem elmebetegként kezelték. Véleménye szerint ez a tett egy megfontolt, tiszta fejjel meghozott döntés eredménye volt és nem orvosokkal kellett volna megoldatni a politikusok problémáját.⁶³

A Bécsi Pszichiátriai Világkongresszus és következményei; az 1982-es év – „Pákh Tibor egész életében hű maradt a maga elé állított vallási és erkölcsi ideálokhoz”⁶⁴

A bécsi pszichiátriai világkongresszuson bomba robbant. Mivel dr. Pákh Tibor mindig tiltakozott elmebeteggé nyilvánítása ellen, így folyamatos konfliktusokban élte életét a hatóságokkal. A sok éhségstrájk és embertelen beavatkozásnak előbb vagy utóbb híre kelt, és ekkor történt, hogy a genfi egyetem professzora Charles Durant ideg orvos, a még pszichiátriai kezelés alatt álló, és akkor már 58 éves dr. Pákh Tibort megvizsgálhatta és a kongresszuson memorandumot nyújtott be ügyével kapcsolatban. A konklúziói az következők voltak: *„Anélkül, hogy minden részletre kitérnék, megállapítottam, hogy Pákh Tibornál teljes összhang áll fenn ideológiai, vallási, erkölcsi és teljes életfelfogása, valamint a külvilággal való kapcsolata, a külső eseményekre történő reakciói között. Háromnapos vizsgálataim során soha nem tapasztalhattam nála a paranoid skizofrénia jeleit, de még csak egyfajta tudathasadásos karakterstruktúrát sem. Mindent egybevetve megállapítottam, hogy Pákh Tibor egész életében hű maradt a maga elé állított vallási és erkölcsi ideálokhoz... Politikai meggyőződése és erkölcsi felfogása késztette az ellenállásra, és ez vezette az éhségstrájk passzív tiltakozási módjához. Pszichiátriai szempontból Pákh Tibor esetében az éhségstrájkot nem lehet táplálkozási negativizmusnak, tehát betegségnek tekinteni. Pákh Tibor úgy érzi, hogy üldözik – de ez igaz, valóban üldözik. Ez az érzése tehát nem beteges képzelődés, hanem a valóságnak megfelelő reakció.”*⁶⁵ Szakvéleménye szerint minden rendben volt ideiglenes páciensével, az orvosok a tiltakozását félreismertették, ugyanis könnyen lehet a paranoiát tévesen megítélni. Bár a magyar orvosi szakvélemény szerint dr. Pákh Tibor gyógyíthatatlan skizofréniaiban szenvedett, a háromnapos kivizsgálás fényt derített ennek ellenkezőjére. Charles Durant nem talált arra utaló jelet, hogy bármiféle szociális közegben baj lenne a viselkedésével. Lázadó

⁶³ Dr. Harmati Pál: Éhségstrájk vagy elmebetegség? *Bécsi Napló*, 1982. 01. 01. 4.

⁶⁴ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁶⁵ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

viselkedése mögött a hajtóerőként az igazságtalanságok leleplezése állt, melyet erkölcsi kötelességének tartott.⁶⁶

Dr. Pákh Tibor elméjében összhangot talált vallási, ideológiai és erkölcsi síkon egyaránt. Semmiféle skizofréniára vagy paranoiára utaló jelet nem fedezett fel, egyszerűen egy olyan személyiség volt dr. Pákh Tibor, aki kiállt a saját életének erkölcsi törvényei mellett. Ebből következően böjtjét/éhségstrájkját innentől kezdve nem lehetett táplálkozási negativizmusnak minősíteni. Az üldözési mánia szaknyilatkozatából olvashatóan azért nem tünet nála, mert a való életben is folyamatosan figyelték és a megfigyelése szerint ennek ellenére nem viselkedett paranoiásként. Maga Charles Durant professzor észlelte, hogy a három napjuk alatt folyamatosan követték őket, nem csoda, ha dr. Pákh Tibor üldözöttnek érzi magát, ebből következik, hogy tiltakozását betegségnek tekinthették.⁶⁷

Charles Durant professzor beszéde a bécsi pszichiátriai világkongresszuson azért volt kínos a kommunista országok számára (és különösen a Szovjetunió számára), mert az 1977-es Honoluluban tartott ideggyógyászok világkongresszusán pont arra hivatkoztak a szovjet elmeorvosok, hogy a másképp gondolkodók elmebetegként kezelése egy alaptalan vád a nyugat részéről. A Bécsben megtartott kongresszuson már nem vett részt a Szovjetunió, ugyanis kilépett a Pszichiátriai Világszövetségből tartván a pszichiáterek titkos rendőrség nyomására felállított diagnózisai miatti negatív megítéléstől. A nyugatra vándorolt páciensekkel pedig éppen azért nem volt baj a szovjet álláspont szerint, mert ki lettek gyógyítva pszichés bajaikból. Ezért volt kiemelten fontos, hogy dr. Pákh Tibort Charles Durant ideggyógyász többnapos kivizsgáláson figyelhette meg a vasfüggöny másik oldaláról érkező szakemberként.⁶⁸

1982-ben két másik esemény történt: egy augusztusi lengyel szolidaritási megmozdulás, illetve egy március 15-i magyar 1848-as forradalmat ünneplő megemlékezés. A lengyel szolidaritásról a *Beszélő* című szamizdat kiadvány értekezik. Az újság szerint augusztus 30-a este hat órakor a Bem-szobornál gyülekeztek az emberek, akik közül egyeseket letartóztatott a hatóság. Dr. Pákh Tibor imára vagy néma elmélkedésre invitálta a jelenlévőket, azonban az ismételt rendőri felszólítások nyomására fél hétre feloszlott a kisebb csoportosulás. Az esemény mozgatórugója a két éve megkötött Gdanski megállapodásra hívta volna fel a figyelmet, ha fel

⁶⁶ újságok melyben olvasható:

Svájci professzor diagnózisa: Pákh Tibor nem elmebeteg. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1983. 09. 04. 1. sz. n. Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. *New Yorki Magyar Élet*, 1983. 09. 10. 10. sz. n.

⁶⁷ Egy genfi pszichiátria-professzor dr. Pákh Tibor „elmebetegségéről”. *Beszélő*, 1983. 104-105. sz. n.

⁶⁸ Svájci professzor diagnózisa: Pákh Tibor nem elmebeteg. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1983. 09. 04. 1. sz. n.

tudták volna olvasni a beszéd szövegét. Lengyelországban a megállapodás értelmében szólásszabadságot, szabad gyülekezést és szabad sztrájkot engedett meg az uralmon levő lengyel kormány, azonban a megállapodást a vezetés internálótáborokkal és statáriumokkal igyekezett sabotálni. Pont emiatt érezték fontosnak az esemény megtartását, ugyanis a szomszédos Lengyelországban látható példa volt arra, hogy Magyarország (szintúgy így már Lengyelország sem) nem halad a demokratikus fejlődés és gazdasági felemelkedés útján a kommunista rezsim állításai ellenére.⁶⁹

A Jalta-konferencia és a független szervezésű nemzeti megemlékezések – „Segítség, emberrablók! Segítség, emberrablók!”⁷⁰

A dr. Pákh Tibor aktivitásáról szóló cikkek száma a kutatásom alatt tapasztaltak szerint az 1980-as évektől kezdve jelentős mértékben növekedni kezdett, ugyanis a rendszerváltozás közeledtével a Magyar Népköztársaság rezsimje bizonyos esetekben toleránsabb lett, például a nemzeti ünnepek független megünneplése terén. Természetesen ez egy lassú folyamat volt, és a hatalom nem feltétlen volt mindig engedékeny, sajnálatos módon a megemlékezések sokszor erőszakba/a tüntető polgárokat érő atrocitásokba torkolltak. Az egyik megemlékezés, amelyen dr. Pákh Tibor jelen volt, 1982. március 15-én történt, az 1848-as forradalom megemlékezése volt az. Este 6 óra körül volt a gyülekező a Bem-szobornál, ahol 100-150 polgár és kétszer annyi munkásör jelent meg egyes beszámolók szerint.⁷¹ Jelen voltak többek között Nagy Bálint, Haraszi Miklós, Demszky Gábor és Rajk László is mint szervezők, azonban őrizetbe vették őket már azelőtt, hogy bármit felolvashattak volna (Rajk László már a Bem-szobornál sem tudott megjelenni, ugyanis a Mártírok útján őrizetbe vették⁷²). Ekkor lépett színre dr. Pákh Tibor, aki követelte a munkásörök vezetőjétől, Sós őrnagytól, hogy engedjék szabadon az őrizetbe vett illetőket. Sós őrnagy megnyugtatta a jelenlévőket, hogy nem letartóztatásról van szó és becsület szavát adta, hogy az őrizetbe vett személyeket estére szabadon fogják engedni. Bár a beszédet a megemlékezésen nem sikerült felolvasni, az a továbbiakban kisnyomtatványokban terjedt kézről kézre.⁷³

⁶⁹ Felhívás a Gdanski Megállapodás második születésnapján. *Beszélő*, 1982. 2. sz. n.

⁷⁰ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁷¹ Hazai tüntetés Lengyelország mellett. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1982. 09. 19. 1. sz. n.

Hazai tüntetés Lengyelország mellett. *New Yorki Magyar Élet*, 1982. 10. 30. 3. sz. n.

⁷² Megemlékezés Budapesten. *Bécsi Napló*, 1982. 09. 01. 3. sz. n.

⁷³ Hazai tüntetés Lengyelország mellett. *New Yorki Magyar Élet*, 1982. 10. 30. 3. sz. n.

1984. október 10-én dr. Pákh Tibor meghívást kapott a Lengyel Kultúra Házában tartott beszélgetésre a Jalta-konferenciáról. Megragadta a lehetőséget, hogy elmondja a valóságot a Jalta-egyezmény értelmezésével kapcsolatban. Beszéde botrányt keltett a résztvevők körében, amire az volt a hallgatóság reakciója, hogy otthagyták őt amíg beszélt. Helyette elmentek szendvicset enni. Először akkor szóltak rá beszédének lezárására, amikor kihangsúlyozta Moszkva Jaltában ígért kötelességeinek elmulasztását, például a megszállt országok politikai akaratának szabadon hagyását. A büfébe akkor vonult ki a hallgatóközönség, amikor a Jaltai egyezmény másodjára történő megszegésére tért rá 1956. november 4-ével kapcsolatban. Beszédéről bár kivonultak, hallható maradt, ugyanis a hangosítását bekapcsolva hagyták.⁷⁴

1986 és 1987-ben szerepelt a neve a sajtóban. Ezekben a cikkekben megemlékeztek a március 15-én kitört 1848-as forradalomról, és dr. Pákh Tibort is megemlégették. Az 1986-os megemlékezés számára igen rövidre sikerült, ugyanis már reggel elhurcolták őt a lakása elől: „Volt például egy másik ilyen március 15-e, ha jól emlékszem 86-ban, hogy reggel elindultam, kimentem a kapun, mentem lefele, átellenben megállt egy autó, kiugrottak hárman és be akartak tuszkolni az autóba. Én kiabáltam: «Segítség, emberrablók! Segítség, emberrablók!»”. Miután úgy tuszolták be az autóba, hogy lábai az ablakból lógtak ki, bevitték a II. kerületi rendőrkapitányságra majd onnan egész délután „autókáztatták”.⁷⁵ Estére engedték csak szabadon, mire vége lett a megemlékezésnek. Szabadulása után visszaemlékezései szerint összesen még nyolc alkalommal hurcolták el emberrablás-szerűen, melynek egyik esete ez volt. Mindegyik ellene irányult akcióban ügyelt arra, hogy panaszt írjon a legfőbb ügyésznek, amiben tiltakozott a hasonló visszaélésekkel szemben.⁷⁶ Tisztában volt azzal, hogy ez is a lélektani hadviselés egyik módszere, azonban nem tört meg. Mindemellett az 1986. március 15-i megemlékezés sikeresnek mondható, ugyanis déltől egészen este hétig tartott és körülbelül háromezren vettek részt rajta.⁷⁷

⁷⁴ Az újságok melyben olvasható:

Dr. Pákh Tibor felszólalására félbeszakadt a Jaltai-értekezlet!. *Beszélő*, 1985. 125. sz. n.

Jókay Lajos: A Magyar Találkozóóról. Chicago és Környéke, 1986. 01. 18. 2.

⁷⁵ *Lekísértek az autóig, ott újra beletuszoltak az autóba, és elvittek Solymárra, majd Piliscsabára, ott lefordultunk balra, és az elhagyott kőbányai tavak mellett megálltak. Majd Tatabányán keresztül elvittek Tatára, utána átvittek Dunaalmásra. A végén Esztergomon keresztül visszahoztak a Dunakanyarba. Megálltak többször is persze. Megálltak még a Dunakanyarban is valamilyen kolhozhoz vagy szovhoz a bejáratánál, valahol Tahitótfalu környékén. Utána aztán visszahoztak Budára, majd átmentünk Pestre. Valahol a IX. kerületben ők bementek egy rendőrkapitányságra, ketten persze közrefogtak. Aztán este elvittek Kispestre, és ott egy szemétteljeszerű helyen kilöktek az autóból és otthagytak.*” - <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁷⁶ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁷⁷ Az 1986-os Március 15. *Beszélő*, 1986. 119. sz. n.

Az 1987. március 15-ről a megemlékező tüntetés a megelőző 1986-os év előzményei – gumibotokkal verték a tömeget és számos embertől elvették a személyazonosító igazolványát – miatt nem volt túl pozitív kilátású. Szintúgy baljós előjel volt a Beszélő szerkesztőjének, Solt Otília ellenzéki szociológusnak és más hasonló beállítottságú embernek a lakásán tartott házkutatások.⁷⁸ Ezen felül Diószegi Olga esete is elrettentő például szolgált a korábbi évről, akit elhurcolt a megemlékezés alatt a rendőrség és egész napos vallatása után csak este engedték haza.⁷⁹ Ennek ellenére egyre erősebb volt az igény arra, hogy a független gondolkodású emberek ki tudják nyilvánítani a véleményüket, így a megemlékezés megtartása nem volt kérdéses.

Miután megtörtént a hivatalos ünnepség, a Petőfi-szobornál gyülekezett a 2-3 ezer fős tömeg, amiben az idősebb korosztály nagyobb létszámban képviseltette magát az előző évhez képest. A korábbi évekhez mérten a megemlékezés új eleme a szabad beszédek engedélyezése volt, ugyanis ezeket a megmozdulásokat korábban könnygázzal és hasonló tömegoszlató eszközökkel szabotálta a rendőrség. 1987-ben „csak” hangszórókon keresztül közvetített katonai zenéket játszott a hatóság a beszédek megzavarása végett.⁸⁰ A Margit-hídon átkelve a Bem-szobornál dr. Pákh Tibor beszédének pillanata jött el a Nemzeti Dal eléneklése után. Egy párhuzammal vázolta fel 1848 és a korabeli politikai állapotot, miszerint Bem apó személye szimbolikusan azért fontos, mert látván a korabeli Közép-európai helyzetet, ahol egy nagyobb hatalom befolyása elnyomta több kisebb nemzet életét, útra kelt a magyarok segítségére. Rávilágított a szovjet hadsereg kivonulási ígéretének be nem tartására és felszólította a jelenlévőket, hogy tartsák meg magukban azt a forradalmi lelkületet, ami 30 évvel ezelőtt is megvolt az emberekben, vagyis 1956-ban. Láta a szemükben azt csillogó isteni szikrát, ami korábban lehetővé tette Moszkva ígéretét a kivonulásra.⁸¹ A tüntetők közé természetesen beszivárogtak a titkosrendőrök, akik közül egy fekete ruhás férfi beállt a Bem-szobornál lévő Pákh mellé, hogy akadályozza a beszédének megtartásában.⁸²

Az 1988. március 15-i ünnepség szintén egy nagyobb embertömeget megmozgató megemlékezés volt. Bár eleinte taps fogadta őt, amikor a Varsói szerződésre és szovjet

⁷⁸ Budapesten történt.... *Chicago és Környéke*, 1987. 04. 04. 2. sz. n.

⁷⁹ Az 1986-os Március 15. *Beszélő*, 1986. 119. sz. n.

⁸⁰ Ruter: Hungarians speak out at freedom rally. *Adelaidei Magyar Értesítő*, 1987. 04. 01. 18.

⁸¹ Az újságok melyben olvasható:

Budapesten történt.... *Chicago és Környéke*, 1987. 04. 04. 2. sz. n.

Dr. Mihályi Gilbert: Mi március 15-i szabadságnapunk értelme 1987-ben? Szidjuk a Habsburgokat vagy nemet mondunk a szovjet kommunizmusnak?. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1987. 04. 05. 1

Március 15. *Nyugati Magyarság*, 1987. 03. 01. 3. sz. n.

⁸² Március 15-i tüntetés Budapesten. *Szabadság*, 1987. 03. 27. 5. sz. n.

elnyomásra tért ki, a tömeg egyharmada elkezdett kiabálni, majd elzengtek inkább a Kossuth-nótát.⁸³

Az 1956. október 23-i forradalom a Magyar Népköztársaság számára nagyon érzékeny téma volt, emiatt a megemlékezések ezzel az eseménnyel kapcsolatban nagyon nagy figyelmet kaptak. 1987-ben egy lakásban tartottak az egykori résztvevők a forradalom 29. évfordulóján egy megemlékezést, ahol több ember felszólalása mellett, dr. Pákh Tibor is szót kapott. Ahogy a korábban megjelent cikkekből olvasható, jogász révén fontosnak tartotta a szerződések betartását. Pont emiatt emelte ki azt, hogy az áldozatok nemcsak nemzetükért álltak ki, hanem egy nemzetközileg megkötött és elfogadott szerződés mellett is.⁸⁴

Az 1988-as évben a két megemlékezés már egészen más volumenű volt a független ellenzék részéről. Az első alkalommal június 16-án kíméletlen atrocitásokba torkollott... Visszaemlékezésében olvasható, hogy a rákoskeresztúri temetőben tartottak egy megemlékezést a szabadságharc kivégzettjeinek évfordulóján. Itt állapodtak meg abban, hogy találkozni majd délután három órakor a Hősök terén az Ismeretlen Katona sírjánál.⁸⁵ Dr. Pákh Tibort napközben végül elfogták a Hősök terén.⁸⁶ Bár odaérve látta a rendőri felkészültséget, a megbeszéltek szerint pontban három órakor virágot vitt a sírhoz és imádkozni kezdett. Felszólította egy rendőr, hogy vegye el virágcsokrát, amit a szoborhoz tett. Ezt azonban nem volt hajlandó megtenni, a halottakkal szembeni tiszteletlenségre hivatkozva. Ekkor még csak az adatait írták fel, azonban a Múcsarnok előtt már durvább atrocitás érte. Megrohamozta pár polgári ruhás személy és kezét-lábát megfogva betuszkolták egy autóba. Ezek után fuvarozták mindenfelé, Főtről Budakeszire majd onnan Felsőgöd határára, ahol kirakták egy libalegelőn. Felsőgödről kellett hazajönnie vonattal, így egyáltalán nem tudott részt venni a megmozduláson. Jogi sérelmét fellebbezéssel igyekezett orvosolni, melyben megfogalmazta, hogy megsértették ezzel a tettel személyes szabadságát minden különösebb indok nélkül.⁸⁷ Ekkor azonban egy teljesen újkeletű dolog történt. Intézkedtek a legfőbb ügyészhez beadott

⁸³ Az újságok melyben olvasható:

Bencsik Gábor: Az 1988. Március 15-i események *Pesti Hírlap*, 1991. 03. 15. 8.

Dr. Bródy Péter: Információs összefoglaló. Beszélő, 1988. 88.

⁸⁴ Nagy Imre emlékest Budapesten. *Californiai Magyarország*, 1987. 07. 17. 5. sz. n.

⁸⁵ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁸⁶ A nap folyamán egyébként több ezren gyűltek össze Nagy Imre kivégzésének harmincadik évfordulóján tartott megemlékezésre. A feszültség akkora mértéket öltött, hogy a Batthyány – Nagy Imre örökmécsesnél, a rendőrség azonnal megrohamozta a tömeget, amint elkezdődtek a beszédek. – Alapvetően nyugalom volt. *Magyar hírlap*, 1988. 10. 24. 7. sz. n.

⁸⁷ Az újságok melyben olvasható:

Magyarország Legfőbb Ügyész Úrnak! Tisztelt Legfőbb Ügyész Úr!. Amerikai-Kanadai Magyar Élet, 1988. 08. 16. 9. sz. n.

Alapvetően nyugalom volt. *Magyar hírlap*, 1988. 10. 24. 7. sz. n.

panaszával kapcsolatban. Az összes eddigi panaszja válaszolatlan maradt, azonban ezúttal másképp történt. A Legfőbb Ügyészség áttette esetét a Katonai Főügyészséghez, ahova beidézték. Kivizsgálták elhurcolását és kényszerítéses bűncselekményt állapítottak meg az esetében. A nyilvánosság erejét fel szerette volna használni ügyének elterjesztésére, hogy mások is láthassák ezt a lehetőséget. Mivel a Magyar Nemzet tájékoztatást adott a június 16-i elhurcolásokról, így azt elvitte rovatvezetőjéhez minden papírjának másolatát, ami az ügyével kapcsolatos volt, azonban ez nem lett közzé téve.⁸⁸

A második alkalommal az október 23-i megemlékezésre már több szervezet néma felvonulást szervezett a volt lázadó egyetemisták útvonalára, a Műszaki Egyetemtől egészen a Bem-szoborig. A megelőző este azonban október 22-én, 20 órakor a televízió, majd kicsivel később a többi szervezet is bejelentette, hogy az ünnepség elmarad „a kormányzat merev, tárgyalóképtelen és erőszakkal fenyegető fellépése miatt”⁸⁹. Ennek ellenére párszáz ember összegyűlt a főváros több különböző pontjain, azonban dr. Pákh Tibort menetrendszerűen őrizetbe vették, így nem vehetett részt végig a megemlékezésen.⁹⁰ Az aznap esti híradóban bár Pella László, a Budapesti Rendőrfőkapitányság helyettesének beszámolója szerint rend volt, mégis bemondták a nevét a televízióba, mint őrizetbe vett személyt.⁹¹

Az utolsó tömeges megmozdulás, ahol részt vett és nyomát találtam a sajtóban, az az 1988 novemberében tartott tüntetés volt a román falurombolás ellen. Bár a hatóságok nem engedélyezték, az emberek mégis összegyűltek és együtt vonultak végig a Román-Magyar barátság parkjától a rohamrendőrök által eltorlaszolt Keleti pályaudvarig. A hatóságok itt kezdték el nyomni a tömeget és különböző utcákba szorították be őket, illetve előkerült a könnygáz is. Az egyik jelenlévő elbeszélése, Hermán Péter szerint a *Demokratában*, a Garay utcában még látta dr. Pákh Tibort mielőtt, mint az eddigi események többségén, őrizetbe vették.⁹²

A demokratikus ellenzék alakulásakor egyik pártnak sem lett tagja, azonban mindenféle ellenálláshoz csatlakozott, amiben látta, hogy elősegíti a rendszerváltozás ügyét. Ha értesítették

⁸⁸ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁸⁹ A történelem nem a hatalomé, hanem a nemzeté!” 1988. október 23. – Budapest – Zaklatott, de méltóságteljes ünnepség – *Nyugati Magyarság*, 1988. 11. 01. 8. sz. n.

⁹⁰ A történelem nem a hatalomé, hanem a nemzeté!” 1988. október 23. – Budapest – Zaklatott, de méltóságteljes ünnepség – *Nyugati Magyarság*, 1988. 11. 01. 8. sz. n.

⁹¹ A BRFK közleménye. *Déli Hírlap* 1988. 10. 24. 7. sz. n.

⁹² Az újságok melyben olvasható:

A történelem nem a hatalomé, hanem a nemzeté!” 1988. október 23. – Budapest – Zaklatott, de méltóságteljes ünnepség – *Nyugati Magyarság*, 1988. 11. 01. 8. sz. n.

PÁKH TIBOR ismert ellenzéki személyiség, az "ügy" legkövetkezetesebb szószólója. *Demokrata*, 1989. 07. 01. 4. 41. sz. n.

őt összejöveletekről, akkor igyekezett elmenni és jelen lenni ahogy tudott, mindannak ellenére, hogy számára a legfontosabb nézetét nem osztották. Neki a megszálló szovjet csapatok feltétel nélküli, azonnali kivonulása és a jóvátétel megfizetése élvezett abszolút prioritást. Visszaemlékezése szerint ez annak lehetett betudni, hogy általánosságba véve a fokozottabb változás híve volt akkor még a demokratikus ellenzék.⁹³ Számára ez volt az, amit igyekezett elérni, hogy az újonnan alakuló pártok bevegyék programjukba, amelyek programvitáira mindig eljárt.⁹⁴

Személyének rehabilitálása – „Csak akkor mozdult meg a dolog, amikor ismét nemzetközi beavatkozás történt.”⁹⁵

Elmebeteggé nyilvánítása miatt mindig tiltakozott, sosem volt hajlandó ezt elfogadni, amire ráerősítettek a Bécsi Pszichiátriai Világkongresszuson történtek is. 1992-ben amikor megszületett a kárpótlási törvény, ami elkobzott államosított vagyonokra és a politikai üldözöttek kárpótlására vonatkozott eljött a rehabilitálásnak lehetősége. A törvény szerint mindenki kárpótolandó, akivel szemben pszichiátriai visszaélés, szabadságvesztés büntetése vagy kényszermunkába hurcolás történt. Dr. Pákh Tibor mind a három kategóriába beletartozott, ugyanakkor ügye problémába ütközött. Bár a kényszermunkatáborban töltött évekről volt igazolása, élete pszichiátriai meghurcolásaival kapcsolatban legalizációs problémákba ütközött. Miután az Igazságügyi-minisztériumtól, a népjóléti miniszteren keresztül, az Egészségügyi Tudományos Tanács igazságügyi bizottságát is megjárta az ügye, végül az Amerikai Pszichiátriai intézet kérésére „létrehoztak egy ad hoc bizottságot, és ez a bizottság megállapította, hogy a diagnózis és a valóság között diszkrepancia áll fenn, ezért ők mind politikailag, mind szakmailag támogatják az én rehabilitálásomat és kárpótlásom.”⁹⁶ Személyének rehabilitációja sikeres volt, azonban ehhez a vártnál több időnek kellett eltelnie, a nem várt akadályok miatt.

⁹³ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁹⁴ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁹⁵ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁹⁶ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

Pákh Tiborné – „De ő hőiesen és keményen helytállt, megvárt.”⁹⁷

Nem szeretnék megfélekezni Dr. Pákh Tibor feleségéről, aki a sok meghurcoltatás ideje alatt kitartóan jelen volt férje mellett. 1954-ben házasodtak össze, és halálukig együtt maradtak. Házas éveik alatt sok esztendőn keresztül külön kellett élniük a rendszer megpróbáltatásai miatt, de a véget nem érőnek tűnő szakadatlan lelki nyomás ellenére Pákhné is képes volt életben maradni. Dr. Pákh Tibor visszaemlékezésében az alábbiakat nyilatkozza feleségéről: „A feleségem helyzete természetesen nagyon szomorú volt, mert hisz a hölgyeknek az ilyen állapot elviselése még nehezebb, mint a férfiaknak. Bár manapság a hölgyek között vannak sokan, akik azt mondják, hogy ők sokkal erősebbek, mint a férfiak. De a hölgyek idegrendszere, lelkivilága mindenképpen érzékenyebb, mint a férfiaké, így a történetek a feleségemet még jobban megviselték, mint engem. De ő hőiesen és keményen helytállt, megvárt.”⁹⁸ Bevetett módszere volt ugyanis a rezsimnek, hogy nem csak a politikai foglyot vegzálták, hanem a háttérét, családját is igyekeztek megbontani és tönkretenni. Sok család esett szét emiatt, azonban felesége minduntalan ellenállt a nyomásnak. Dr. Pákh Tibor végtelenül tisztelte feleségét és felnézett rá kitartása miatt.⁹⁹

További nehézség volt Pákh Edit számára, hogy munkahelyéről, (Országos Széchenyi Könyvtár) amint betöltötte az ötvenötödik életévét, nyugállományba küldték úgy, hogy már előtte utaltak arra, hogy nem számíthat foglalkoztatottságának meghosszabbítására.¹⁰⁰ Személyes tragédiájuk mélypontja a gyermekük elvesztése volt. Dr. Pákh Tibort úgy hurcolták el, hogy felesége várandós volt, aki akkor szült, amikor éppen az elsőfokú bírósági tárgyalások folytak férje bebörtönzésének ügyében. Alig pár napot élhetett gyermekük Dénes, akiről a mai napig nem tudni, hogy pontosan miért halt meg. Sajnos, miután 1971-ben kiszabadult, már túl idősök voltak ahhoz, hogy gyermekük lehessen, így kettesben maradtak.¹⁰¹ Egy ilyen lelki erővel rendelkező hölgy minden bizonnyal biztos pontot és elengedhetetlen támaszt nyújtott dr. Pákh Tibor számára.

⁹⁷ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁹⁸ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=NzhffKCKkXE> 36:45. 2025. 01. 02. 22:17.

¹⁰⁰ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=NzhffKCKkXE> 36:45. 2025. 01. 02. 22:17.

¹⁰¹ <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

Lezárás – „Annyi minden előfordult az életemben, és mindig oda kanyarodtam vissza, hogy az igazságért kell és érdemes harcolnunk.”¹⁰²

Dolgozatomat az 1989-es rendszerváltoztatás évével szeretném zárni, a március 15-i és a június 15-i tüntetéssel. Az 1989. március 15-i megemlékezés volt a kommunizmus alatt történt legnagyobb független szervezésű megemlékezés. Az előkészületek során kikötötték, hogy a hatalom által szervezett ünnepségre ne menjen el az, aki a független megemlékezésre szeretne menni. Fontosnak tartották ennek a fegyelmezett betartását, az esetleges rendőri összetűzések elkerülése végett. Több tízezer ember gyűlt össze, és az előző évekhez hasonlóan, ugyanazt az útvonalat tették meg: a Margit hídon átkelve a Bem-szoborhoz érkezett meg a tömeg, ahol dr. Pákh Tibor beszédet mondott mikrofon nélkül. Szövegének tartalma ugyanazokkal a gondolatokkal volt felépítve, mint a megelőző évben, ekkor azonban nem hurrogás, hanem tapsvihár fogadta kiállását.¹⁰³

Az 1989. június 15-i tüntetésen nagy hatású beszédet tartott. Kezdsnek elújságotla a hallgatóságnak, hogy Gorbacsov Nyugat-Németországban aláírta a népek önrendelkezési jogát elismerő nyilatkozatot. Ennek ellenére szkeptikusan állt hozzá a szovjet szerződészkötéshez, ugyanis a jaltai szerződést hozta fel példaként és jelezte, nem biztos, hogy az ígéréteket betartják. Követelte az eddigi ígéretek betartását (1956-os kivonulást hozta fel még példának) és keményen hangoztatta a csapatok kivonultatását. Mindemellett tetemes magyar kártérítésre is kitért, amit az ország szerinte megérdemel a Szovjetunió káros hazai tevékenységei miatt.¹⁰⁴

Dr. Pákh Tibor életének azon időszakát dolgoztam fel főként a nyugati sajtóban, róla megjelent hírek, cikkek, információk alapján, és ezeket vetettem össze, egészítettem ki a visszaemlékezéseivel. Először emorandumot próbált eljuttatni az ENSZ-hez, amelyben a magyar politikai foglyok kiszabadítására szólította fel a szervezetet. Emiatt az ügyész halálbüntetést kért rá, majd 15 év börtönre ítélték. Kiemelendő, hogy a magyar sajtóban semmilyen nyoma nem volt az esetnek, ami rávilágít a kommunista rezsim sajtóirányítására.

Pákh Tibor karaktere erősen megmutatkozott számomra a kutatás során: nem volt hajlandó visszavonni állításait, még akkor sem, amikor a Kádár-rezsim felajánlotta számára a szabadulást. Kiállt értékei mellett, keményen tűrte a megpróbáltatásokat. További részleteket is megtudhatunk börtönéveiről, amikor különféle atrocitások érték, mint például a magánzárka,

¹⁰² <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.

¹⁰³ Rockenbauer Zoltán: Nemzeti Ünnepe, Budapest. *Beszélő*, 1989. 83-84.

¹⁰⁴ PÁKH TIBOR ismert ellenzéki személyiség, az "ügy" legkövetkezetesebb szószólója. *Demokrata* 1989. 07. 01. 4. 41. sz. n.

az éhségstrájkok és számos kihallgatás, ahol megpróbálták meggyőzni a kommunista ideológia helyességéről.

Dr. Pákh Tibor helyzete nemcsak a budapesti értelmiség számára volt ismert, hanem a nemzetközi szervezetek, például az Amnesty International is foglalkozott az esetével. Az ő szabadon bocsátása részben az Amnesty International és más szervezetek tevékenységének eredményeként valósult meg.

Többször került fogságba élete során, utoljára 1980-ban, amikor Lengyelországba próbált utazni, de a határon visszatartották és elmeorvosintézetbe zárták. Ez az eset széles körben felháborodást váltott ki, és rávilágított a rendszer brutalitására, valamint a politikai ellenfelek elmebeteggé nyilvánításának esetleges alkalmazására. Számos alkalommal vett részt éhségstrájkokban és tiltakozásokban, amelyek közül az egyik legjelentősebb egy 10 napos lengyelországi böjt volt, amelyben egyedüli magyarként vett részt. A rendszerváltozás közeledtével aktívan részt vett minden felvonuláson nem törődve a következményekkel. Mély hitéből merítve rendkívül bátran képviselte azt, amiről azt gondolta, helyes.

Összegezve, Pákh Tibor élete és tevékenysége nem csupán a magyar belpolitikai viszonyokat tárta fel, hanem a nemzetközi közvélemény számára is betekintést nyújtott a Kádár-rendszer működésébe. Hite, ami mindvégig élete támasza volt, megnyugvást biztosított számára a legmélyebb időszakokban is. Mindig gyakorolta, az adott élethelyzetének lehetőségeihez mérten. Hű maradt önmagához és elveihez.

A kutatás további céljai

Kutatásomat tovább kívánom majd folytatni, a forrásbázis spektrumát kibővítve. Át szeretném nézni, azokat a levéltári dokumentumokat, amelyek fellelhetők különböző levéltárakban (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár, Budapest Főváros Levéltára, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára).

Mindemellett pedagógiai célom is van a kutatásommal. Hasznosnak találnám a diákok számára, hogy Pákh Tibor életét megismertessem velük, egyben bemutassam a szocializmus egyik sötét arcát, ami a kádári „gulyáskommunizmus” ideál téves utópiájára cáfolna rá. A sok szenvedés és meghurcolás, amit meg kellett élnie, ahogy már korábban említettem nem egyedi eset így a rendszert hitelesen lehetne bemutatni. Ezeket szemléltetve a diktatúra több alkalmazott módszerével megismerkedhetnek a diákok, legfőképpen a pszichológiai hadviselés fegyverével.

Felhasznált irodalom

Folyóiratok:

- A bebörtönzött szabadságharcosok névsor.... *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1971. 05. 30. 7. sz. n.
- A magyar forradalom évfordulóján. *Chicago és Környéke*, 1986. 11. 01. 2. sz. n.
- A nemzetközi jogászszövetség jelentése a magyarországi jogtiprásról. *Irodalmi Újság*, 1966. 03. 15. 3. sz. n.
- A történelem nem a hatalomé, hanem a nemzeté!” 1988. október 23. - Budapest - Zaklatott, de méltóságteljes ünneplés – *Nyugati Magyarság*, 1988. 11. 01. 8. sz. n.
- Alapvetően nyugalom volt. *Magyar hírlap*, 1988. 10. 24. 7. sz. n.
- Amikor a 18. születésnap halált jelent. *Magyarság*, 1965. 10. 08. 1. sz. n.
- Amiről a budapesti Gyűjtőfogház falai regélnek.... *Hídő*, 1971. 10. 25. 3-4. sz. n.
- Az 1956-os forradalom óta a legnagyobb tüntetés Budapesten. *Nyugati Magyarság*, 1988. 03. 01. 1. sz. n.
- Az 1986-os Március 15. *Beszélő*, 1986. 117-119. sz. n.
- Bencsik Gábor: Az 1988. március 15-i események *Pesti Hírlap*, 1991. 03. 15. 8.
- Beszélgetés Pákh Tiborral. *Beszélő*, 1982. 80. 52-59. sz. n.
- Budapesten történt.... *Chicago és Környéke*, 1987. 04. 04. 2. sz. n.
- Dr. Harmati Pál: Éhségstrájk vagy elmebetegség?. *Bécsi Napló* 1982. 01. 01. 4. sz. n.
- Dr. Mihályi Gilbert: Mi március 15-i szabadságnapunk értelme 1987-ben? Szidjuk a Habsburgokat vagy nemet mondunk a szovjet kommunizmusnak?. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1987. 04. 05. 1.
- Esetgyűjtemény Útlevél - 1967 című cikkünkhöz. *Beszélő*, 1987. 119-148. sz. n.
- Európai tudósítónk írja. *Californiai Magyarság*, 1986. 11. 14. 3. sz. n.
- Felhívás a Gdanski Megállapodás második születésnapján. *Beszélő*, 1982. 2. sz. n.
- K. Gy.: Egy genfi pszichiátria-professzor dr. Pákh Tibor "elmebetegségéről". *Beszélő*, 1983. 104-105.
- Felhívás utlevélügyben. *Beszélő*, 1987. 154-155. sz. n.
- Filippi István: „Sarló, kereszt és kalapács”. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1987. 12. 13. 3.

- Györfffy László: Tüntetés a budapestiszovjet nagykövetség előtt. *Dátum*, 1989. 11. 07. 1.
- Haraszti Miklós: "Ilyesmi nálunk nem fordulhat elő" Polikiai Pszichiátria Magyarországon. *Beszélő*, 1981. 10. 45-56.
- Hazai tüntetés Lengyelország mellett. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1982. 09. 19. 1. sz. n.
- Hazai tüntetés Lengyelország mellett. *New Yorki Magyar Élet*, 1982. 10. 30. 3. sz. n.
- Interjú dr. Pákh Tibor jogással. *New Yorki Magyar Élet*, 1981. 05. 16. 10. sz. n.
- Irodalmi Újság. *Irodalmi Újság*, 1968. 05. 15. 12. sz. n.
- Jókay Lajos: A Magyar Találkozóról. *Chicago és Környéke*, 1986. 01. 18. 2.
- Kém vagy csaló?. *Hídő*, 1973. 12. 01. 7. sz. n.
- Kétszáz fogoly. *Irodalmi Újság*, 1965. 09. 01. 1. sz. n.
- Külföldi sajtóhangok a budapesti tüntetésekről. *Californiai Magyarság*, 1987. 04. 18. 7. sz. n.
- Magyar mozaik. *Bécsi Napló*, 1983. 07. 01. 4. sz. n.
- Magyarország Legfőbb Ügyész Úrnak! Tisztelt Legfőbb Ügyész Úr!. *Amerikai-Kanadai Magyar Élet*, 1988. 08. 16. 9. sz. n.
- Március 15-i tüntetés Budapesten. *Szabadság*, 1987. 03. 27. 5. sz. n.
- Március 15-i ünnepek New York. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1987. 04. 12. sz. n.
- Március 15. *Nyugati Magyarság*, 1987. 03. 01. 3. sz. n.
- Megemlékezés Budapesten. *Bécsi Napló*, 1982. 09. 01. 3. sz. n.
- Megemlékezésért. *Nyugati Magyarság*, 1988. 07. 01. 4. sz. n.
- Nagy Imre emlékest Budapesten. *Californiai Magyarság*, 1987. 07. 17. 5. sz. n.
- Pákh Tibor esete a bécsi pszichiátriai világkongresszus előtt. *New Yorki Magyar Élet*, 1983. 09. 10. 10. sz. n.
- PÁKH TIBOR ismert ellenzéki személyiség, az "ügy" legkövetkezetesebb szószólója. *Demokrata* 1989. 07. 01. 4. 41. sz. n.
- Pákh Tibor: Megújulás lelkieken. *Beszélő*, 1984. 97-98.
- Dr. Pákh Tibor felszólalására félbeszakadt a Jaltai-értekezlet!. *Beszélő*, 1985. 125. sz. n.
- Pesti Péter: Magyar szemmel. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1987. 04. 05. 3.
- Politikai foglyok. *Irodalmi Újság*, 1965. 11. 15. 1. sz. n.

- Rockenbauer Zoltán: Nemzeti Ünnepek, Budapest. *Beszélő*, 1989. 83-84.
- Ruter: Hungarians speak out at freedom rally. *Adelaidei Magyar Értesítő*, 1987. 04. 01. 18.
- Svájci professzor diagnózisa: Pákh Tibor nem elmebeteg *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1983. 09. 04. 1. sz. n.
- Szabadítsuk ki testvéreinket!. *Katolikus Magyarok Vasárnapja*, 1966. 09. 11. 4. sz. n.

Internetes források:

- <https://www.visszaemlekezesek.hu/pakh-tibor> 2024. 12. 05. 09:06.
- <https://www.youtube.com/watch?v=Fzf0i39tLso> 2025. 01. 02. 20:22.
- <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=NzhffKCKkXE> 2025. 01. 02. 22:17.

Levéltári források:

- ÁBTL 3.1.9. V-146537.

Képi forrás:

- 1. ábra: <https://fortepan.hu/hu/photos/?q=Pákh%20Tibor> 2025. 01. 14. 22:22.